

Sygn. akt III AUa 1758/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SA Daria Stanek (spr.) SA Aleksandra Urban
Protokolant:	sekr. sądowy Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 23 lutego 2017 r. w Gdańsku

sprawy R. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 sierpnia 2016 r., sygn. akt VI U 1419/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania R. F. kosztami postępowania w sprawie.

SSA Daria Stanek SSA Grażyna Czyżak SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUa 1758/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 kwietnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., wstrzymał ubezpieczonemu R. F. dalszą wypłatę renty rodzinnej od 01.05.2016 r., albowiem decyzją organu rentowego z dnia 07 kwietnia 2016 r.

po rozpatrzeniu wniosku R. F. z dnia 24.03.2016 r. odmówił ubezpieczonemu przedłużenia prawa do renty rodzinnej do 31.10.2016 r.

Odwołanie od powyższej decyzji z dnia 09.04.2016 r. wniósł R. F., wskazując, iż dotychczas przysługiwała mu renta rodzinna po zmarłej matce M. F., przyznana przez ZUS decyzją z dnia 13.12.2011 r. Ubezpieczony wskazał, iż w dniu

25.03.2016 r. dostarczył organowi rentowemu zaświadczenie potwierdzające kontynuowanie przez niego nauki oraz przesunięcie terminu ukończenia nauki do dnia 31.10.2016 r. Odwołujący podniósł, iż do tego dnia będzie posiadał status studenta.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonego, wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zaprezentowane w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał R. F. prawo do wypłaty renty rodzinnej w okresie od 1 maja 2016 r. do 31 października 2016 r., sygn. akt VI U 1419/16.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 j.t.), dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Natomiast w myśl art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Sąd Okręgowy dokonał ustalenia stanu faktycznego na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w aktach organu rentowego oraz na podstawie zeznań ubezpieczonego R. F.. Sąd uznał te dowody za wiarygodne, bowiem nie są ze sobą sprzeczne, wzajemnie się uzupełniają oraz tworzą spójną logiczną całość.

Sąd I instancji ustalił mianowicie, że organ rentowy ZUS decyzją z dnia 07.04.2016 r. po rozpatrzeniu wniosku ubezpieczonego R. F. z dnia 24.03.2016 r. w przedmiocie dalszej wypłaty renty rodzinnej po zmarłej matce ubezpieczonego M. F., odmówił R. F. przedłużenia prawa do renty rodzinnej w związku z tym, że 25 lat ubezpieczony ukończył w listopadzie 2015 r. będąc na ostatnim roku studiów do dnia 30.04.2016 r. Organ rentowy wskazał, iż renta będzie wypłacana zatem do 30.04.2016 r.

W związku z tą decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 09.04.2016 r. wydał decyzję w przedmiocie wstrzymania ubezpieczonemu dalszej wypłaty renty rodzinnej od 01.05.2016 r., od której to decyzji odwołanie wniósł ubezpieczony.

W ocenie Sądu I instancji organ rentowy w sposób nieuzasadniony wstrzymał powodowi wypłatę renty rodzinnej od dnia 01.05.2016 r. Jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego, terminem ukończenia studiów przez R. F. jest

31.10.2016 r. a nie 30.04.2016 r. Z treści deklaracji przesunięcia planowego terminu ukończenia studiów z dnia 19.03.2016 r. wynika, iż odwołujący zadeklarował chęć przesunięcia planowego terminu ukończenia studiów do 31.10.2016 r. Z treści zaświadczenia z dnia 24.03.2016 r. wystawionego przez Wyższą Szkołę (...) w B. wynika, iż powód R. F. otrzymał zgodę na przesunięcie planowego terminu ukończenia studiów do 31.10.2016 r. W treści zaświadczenia wskazano, iż ubezpieczony zachowuje status studenta do dnia egzaminu dyplomowego.

Sąd Okręgowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie znajduje zastosowanie przepis art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, w myśl którego, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się

do zakończenia tego roku studiów. Sąd nie miał wątpliwości, że odwołujący R. F. (ur. (...)) osiągnął 25 rok życia na ostatnim roku, tj. na 2 roku studiów drugiego stopnia na kierunku mechatronika w Wyższej Szkole (...) w B. w roku akademickim 2015/2016. Biorąc pod uwagę okoliczności faktyczne niniejszej sprawy Sąd uznał, że zasadne jest przedłużenie odwołującemu prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce do dnia ukończenia studiów, tj. do 31.10.2016 r. Do tego dnia ubezpieczony jest zobowiązany do złożenia egzaminu magisterskiego. Zgodnie z brzmieniem art. 167 ust. 2 ustawy z dnia

27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 j.t.), datą ukończenia studiów jest data złożenia egzaminu dyplomowego.

Na zakończenie rozważań Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 listopada 2013 r., sygn. akt III AUa 296/13, LEX nr 1409112, w którym to Sąd stwierdził, iż zawarte w art. 68 ust. 2 u.e.r.f.u.s. sformułowanie "będąc na ostatnim roku studiów" odnosi się do faktycznego ostatniego roku pobierania nauki w szkole czy na uczelni, a nie odnosi się ono do roku akademickiego od października do czerwca.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie treści art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał R. F. prawo do wypłaty renty rodzinnej w okresie od 1 maja 2016 r. do 31 października 2016 r.

Postanowieniem z dnia 15 września 2016 r. Sąd I instancji uzupełnił wyrok w ten sposób, że po pkt I dodał pkt II i w pkt II zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając:

1/ naruszenie norm prawa materialnego tj. art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że datą zakończenia ostatniego roku nauki nie jest 30 kwietnia 2016 r. zgodnie z regulaminem uczelni, a 31 października 2016 r.,

2/ błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że wnioskodawca studiował zgodnie z regulaminem studiów do dnia 31 października 2016 r., podczas, gdy nauka, którą rozpoczął 15 października 2014 r., trwała trzy semestry, zatem do 30 kwietnia 2016 r.

Powołując się na powyższe podstawy apelacji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji oraz o zasądzenie od powoda na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie organu rentowego Sąd I instancji nie wyjaśnił wszystkich istotnych okoliczności. Mianowicie nie sięgnął do regulaminu Wyższej Szkoły (...) w celu ustalenia daty końcowej studiów.

Organ rentowy stwierdził, że prawidłowo przedłużył ubezpieczonemu, który w dniu 15 listopada 2015 r. ukończył 25 lat życia, wypłatę renty rodzinnej do dnia planowanego zakończenia nauki na trzecim semestrze (ostatnim) studiów trwających regulaminowo trzy semestry. W świetle powyższego oraz mając na uwadze to, że prawo do renty rodzinnej zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy przysługuje dziecku uczącemu się nie dłużej niż do ukończenia 25 lat życia, organ rentowy na podstawie art. 68 ust. 2 ustawy przedłużył jego wypłatę do dnia 30 kwietnia 2016 r.

Jak wynika z zaświadczenia z dnia 24 marca 2016 r. odwołujący R. F. w roku akademickim 2015/2016 jest studentem 2 roku studiów na kierunku mechatronika. Nauka trwa 3 semestry, a planowany termin jej ukończenia to 30.04.2016

r. (zgodnie z regulaminem uczelni.). Przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej po 25 roku życia możliwe jest jedynie do zakończenia roku akademickiego, w którym uprawniony ukończył 25 lat, nie zaś do ukończenia studiów. Przesunięcie terminu planowanego zakończenia nauki na studiach trwających trzy semestry - do 31.10.2016 r. nie jest równoznaczne z przyjęciem, że rok akademicki trwa do 31.10.2016 r., jak przyjął Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku.

W związku z tym przyznanie renty rodzinnej do tej daty nie ma uzasadnienia.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania ubezpieczonego. Sąd Okręgowy dokonał bowiem błędnej wykładni art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i w konsekwencji niezasadnie przyznał ubezpieczonemu prawo do przedłużenia renty rodzinnej na okres przekraczający ramy wskazane w ww. przepisie.

Przypomnieć można, że zgodnie z treścią art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów. Przepis ten stanowi wyjątek od zasady, że renta rodzinna przysługuje do ukończenia przez dziecko 16 lat, a po osiągnięciu tego wieku, do ukończenia nauki w szkole, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 roku życia. Na gruncie niniejszej sprawy kwestią kluczową było ustalenie znaczenia sformułowania "do zakończenia tego /ostatniego – przyp. Sądu/ roku studiów".

Mając na uwadze argumentację Sądu I instancji już na wstępie podkreślenia wymaga, że data zakończenia ostatniego roku studiów, o której mowa w art. 68 ust. 2 ustawy, nie jest tożsama z datą ukończenia studiów.

Aktualne orzecznictwo zarówno Sądu Najwyższego, jak i sądów powszechnych zauważa, że decydujące znaczenie – w zakresie ustalania, na którym roku studiów studiuje dany student, kiedy rok akademicki rozpoczyna się i kończy – posiada regulamin uczelni.

Stanowisko, że określenie ostatniego roku studiów wyższych dla celów przedłużenia prawa do renty rodzinnej następuje na podstawie postanowień regulaminu studiów obowiązującego w konkretnej szkole wyższej, Sąd Najwyższy zajął już w wyroku z dnia 28 października 2003 r. (sygn. II UK 138/03, OSNP 2204/15/271).

W wyroku z dnia 20 kwietnia 2006 r. (I UK 265/05, Pr. Pracy 2006/7-8/53) Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, że kwestia ukończenia przez studenta jednego roku studiów i rozpoczęcia następnego nie jest uregulowana w ustawie z dnia 12 września 1990 r.

o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385 ze zm.), lecz określona regulaminem studiów uchwalanym przez samą uczelnię (art. 143 tej ustawy). W związku z tym ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów

w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, następuje na podstawie wpisu

na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię. W regulaminie określa się również indywidualny tok studiów, w którym daty rozpoczęcia

i ukończenia poszczególnych semestrów i lat studiów nie muszą zbiegać się z datami obowiązującymi ogół studentów.

W każdym wypadku regulamin uczelni decyduje o tym,

na którym roku studiów studiuje dany student.

Z kolei w wyroku z dnia 19 kwietnia 2006 r. (II UK 134/05, LEX nr 1001297) Sąd Najwyższy stwierdził, że wprowadzenie regulaminu studiów nie ma charakteru normatywnego (tak: wyrok TK z dnia 8 listopada 2000 r. SK 18/99 OTK 2000/7/258) i nie należy

do konstytucyjnie określonych źródeł prawa (art. 87 Konstytucji), a tylko normy prawne z takich źródeł wynikające stanowią prawo materialne (por. m.in. uzasadnienia orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1998 r., I CKN 907/97 i z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 891/98), to jednak musi być uznany za akt prawny konkretyzujący i uściślający znaczenie sformułowania "ostatni roku studiów w szkole wyższej", zawartego w art. 68 ust. 2 ustawy

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd powinien zatem najpierw określić znaczenie powyższego przepisu z uwzględnieniem postanowień regulaminu studiów, a następnie ustalić, czy wnioskodawca osiągnął 25 lat życia, "będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej".

Tożsamy pogląd Sąd Najwyższy wyraził również w wyroku z dnia 8 sierpnia 2007 r. (II UK 15/07, OSNP 2008/19-20/295). W uzasadnieniu przywołanego orzeczenia Sąd Najwyższy przypomniał, że kwestia ukończenia przez studenta jednego roku studiów

i rozpoczęcia następnego nie była uregulowana w ustawie z dnia 12 września 1990 r.

o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385 ze zm.), lecz określona regulaminem studiów uchwalanym przez samą uczelnię. Również po zmianie stanu prawnego i wejściu

w życie z dniem 1 września 2005 r. nowej ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo

o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) kwestia organizacji studiów należy do uczelni. W związku z tym ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach

i rentach, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego w oparciu

o regulamin obowiązujący uczelnię. W regulaminie określa się również indywidualny tok studiów, w którym daty rozpoczęcia i ukończenia poszczególnych semestrów i lat studiów nie muszą zbiegać się z datami obowiązującymi ogół studentów. W każdym wypadku regulamin uczelni decyduje o tym, na którym roku studiów studiuje dany student.

Stanowisko Sądu Najwyższego znajduje także aprobatę w aktualnych judykatach Sądów Apelacyjnych (por. wyrok SA w Katowicach z 13 listopada 2013 r., III AUa 296/13, LEX nr 1409112; wyrok SA w Katowicach z 09.07.2013 r., III AUa 2105/12, LEX

nr 1353727; wyrok SA w Lublinie z 6 marca 2013 r., III AUa 5913, LEX nr 1289481; wyrok SA w Gdańsku z 10 stycznia 2014 r., III AUA 699/13, LEX nr 1428022).

Mając na uwadze powyższe, uwzględniając fakt, że Sąd Okręgowy nie poczynił ustaleń w oparciu o postanowienia regulaminu uczelni i harmonogramu studiów, Sąd Apelacyjny uznał za konieczne przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego na podstawie art. 382 k.p.c. W wykonaniu zobowiązania Sądu Wyższa Szkoła (...)

w B. przedłożyła regulamin studiów i harmonogram roku akademickiego 2015/2016 oraz udzieliła informacji, iż planowany termin ukończenia studiów po III semestrze to

30 kwietnia 2016 r. Zgodnie z § 24 pkt 4 i 5 regulaminu studiów student ostatniego roku studiów przed upływem planowego terminu ukończenia studiów może uzyskać zgodę na jego przesunięcie. R. F. z ww. prawa skorzystał dwukrotnie – pierwsze przesunięcie miało miejsce do dnia 31 października 2016 r., a drugie – do dnia 31 marca 2017 r. Oznacza to,

że aktualnie R. F. powtarza seminarium dyplomowe. Do dnia obrony zachowuje status i prawa studenta.

Jak wynika z powyższego w realiach rozpoznawanej sprawy doszło do przesunięcia daty ukończenia studiów przez ubezpieczonego. Jednak to nie data ukończenia studiów,

lecz data zakończenia ostatniego roku studiów jest istotna w świetle treści art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Czym innym jest termin zakończenia ostatniego roku akademickiego, a czym innym termin ukończenia studiów. W zależności od postanowień regulaminu studiów obowiązujących na konkretnej uczelni termin zakończenia ostatniego roku studiów może nie pokrywać się i co do zasady nie pokrywa się z terminem ukończenia studiów. Przepis art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowiący

o przedłużeniu prawa do renty rodzinnej w przypadku dziecka, które osiągnęło 25 lat życia, wyraźnie odwołuje się do pojęcia ostatniego roku studiów w szkole wyższej. Nie ulega zatem wątpliwości, że wykładnia przedmiotowego przepisu odwołująca się do terminu ukończenia studiów jest nieprawidłowa.

Przedstawiona powyżej interpretacja znajduje potwierdzenie w orzecznictwie innych Sądów Apelacyjnych. Przykładowo można wskazać, że Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 20 listopada 2003 r. (III AUa 1130/03, LEX nr 193490) wyraził pogląd, zgodnie z którym dla oceny prawa ubezpieczonego do renty rodzinnej po ukończeniu przezeń 25 roku życia w trakcie ostatniego roku studiów, wobec treści art. 68 ust. 2 ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

bez znaczenia pozostaje, czy i kiedy dokonał on obrony pracy magisterskiej oraz czy i kiedy odebrał dyplom ukończenia wyższych studiów, bowiem norma ta traktuje wyłącznie

o zakończeniu ostatniego roku studiów. Podobnie, w wyroku z dnia 23 października 2008 r. (III AUa 1857/07, Biul. SAKa 2009/3/39) Sąd Apelacyjny w Katowicach stwierdził,

że w sytuacji określonej w art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej następuje wyłącznie do zakończenia ostatniego roku studiów. Decyzja dziekana uczelni wyższej wydłużająca ubezpieczonemu termin do złożenia pracy magisterskiej nie przedłuża ostatniego roku studiów. Analogiczne stanowisko prezentuje Sąd Apelacyjny w Krakowie, który

w wyroku z dnia 24 października 2013 r. (III AUa 431/13, LEX nr 1388839) wyjaśnił,

że przepis art. 68 ust. 2 u.e.r.f.u.s., stanowiący *lex specialis* wobec ust. 1 pkt 2 tego przepisu stanowi, że jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów. Ponad wszelką wątpliwość należy więc stwierdzić, że cytowana norma nie posługuje się pojęciem zakończenia studiów, czy też programowego zakończenia nauki w szkole wyższej. Z tych przyczyn fakt, że wnioskodawczyni uzyskała zgodę dziekana na przedłużenie terminu

do obrony pracy magisterskiej, pozostaje bez znaczenia, bowiem decyzja dziekana,

choć umożliwiła wnioskodawczyni obronę pracy magisterskiej poza terminem ukończenia roku studiów, nie przedłużyła owego ostatniego roku studiów, który upłynął już po dacie ukończenia przez wnioskodawczynię 25. roku życia. Zakończenie (programowe ukończenie) nauki w szkole ma niewątpliwie znaczenie przy ocenie prawa do renty rodzinnej, jednak tylko w warunkach art. 68 ust. 1 pkt 2 omawianej ustawy, czyli dla kontynuujących naukę osób uprawnionych do renty rodzinnej, w wieku powyżej 16, a poniżej 25 lat. Analogiczną argumentację powołano w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia

12 czerwca 2015 r. (III AUa 1177/14, LEX nr 1755194) oraz w wyroku Sądu Apelacyjnego

w Białymstoku z dnia 16 września 2015 r. (III AUa 210/15, LEX nr 1798595).

Przedstawioną wykładnię aprobuje również Sąd Najwyższy. Sąd ten w wyroku z dnia 12 stycznia 2001 r. (II UK 201/10, LEX nr 785669) podkreślił, że celem regulacji (wyjątku) z art. 68 ust. 2 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS jest zapewnienie renty rodzinnej tylko na czas ostatniego roku studiów i tylko ten okres może przedłużyć ochronę rentową po osiągnięciu przez studenta 25 lat życia. Obowiązująca regulacja jest literalnie jasna, a przede wszystkim konkretna co do regulowanych zdarzeń, zatem już tylko z samej jej treści nie poddaje się wykładni funkcjonalnej i nie pozwala na dalsze przyznanie ochrony ubezpieczeniowej studentom, którzy 25 lat ukończyli nie będąc na ostatnim roku studiów.

Na marginesie warto także zwrócić uwagę na odmiennosć pojęć użytych

przez ustawodawcę w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi o ukończeniu nauki w szkole oraz w stanowiącym *lex specialis* wobec tej normy

art. 68 ust. 2 ustawy, który operuje pojęciem zakończenia ostatniego roku studiów w szkole wyższej. W ocenie Sądu Apelacyjnego posłużenie się tymi dwoma różnymi sformułowaniami jednoznacznie wskazuje na intencję ustawodawcy odmiennego traktowania sytuacji faktycznych objętych tymi normami.

Data zakończenia ostatniego roku studiów (...), który trwał tylko jeden semestr (studia łącznie trwały trzy semestry) był 30 kwietnia 2016 r. (vide: zaświadczenie Wyższej Szkoły (...)) w B. z dnia 12 października 2015 r. –

k. 51 akt ZUS; pismo (...) w B. z dnia 13 lutego 2017 r. – k. 54 a.s.).

Mając na względzie powyższe rozważania, jak również ustalenia Sądu Apelacyjnego poczynione w uzupełniającym postępowaniu dowodowym, stwierdzić należy, że regulacja art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie umożliwia przedłużenia prawa do renty rodzinnej po ukończeniu przez wnioskodawcę 25 lat życia aż do ukończenia przez niego studiów. Pomimo dwukrotnego przedłużenia planowanego terminu ukończenia studiów, w ramach którego ubezpieczony powtarza seminarium dyplomowe przygotowujące do obrony pracy dyplomowej, R. F. ostatni rok studiów, który składał się z jednego semestru, ukończył w dniu 30 kwietnia 2016 r. i tylko do tego dnia możliwe było przedłużenie przysługującego mu prawa do renty rodzinnej, co też pozwany organ prawidłowo uczynił w zaskarżonej decyzji.

W tym stanie rzeczy, uznając, że Sąd I instancji uchybił przepisom prawa materialnego, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego, jak w pkt I sentencji wyroku.

W pkt II sentencji wyroku Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania R. F. kosztami postępowania w sprawie, działając w oparciu o art. 102 k.p.c. Przepis art. 102 k.p.c. jest przejawem tzw. prawa sędziowskiego i może być stosowany wówczas, kiedy okoliczności konkretnej sprawy dają po temu podstawy. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe, sprzeczne z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego. Zastosowanie art. 102 k.p.c. nie wymaga wniosku przegrywającego (por. postanowienie SN z dnia 14 lutego 2013 r., II CZ 185/12). Przepis art. 102 k.p.c. jest bowiem adresowany do sądu i bynajmniej jego zastosowanie nie jest warunkowane złożeniem wniosku przez stronę, natomiast podkreślić trzeba, iż zależy od konkretnego stanu faktycznego kwalifikowanego przez sąd jako wypadek szczególnie uzasadniony. W ocenie Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c. daje zarówno sytuacja materialna ubezpieczonego, któremu nie przysługuje już aktualnie prawo do renty rodzinnej, a który jednocześnie jeszcze nie ukończył studiów, jak również okoliczność, iż ubezpieczony, w ocenie Sądu, mógł być subiektywnie przeświadczony o zasadności swojego roszczenia. Obciążanie wnioskodawcy kosztami postępowania kłóciłoby się, zdaniem Sądu Apelacyjnego, z poczuciem sprawiedliwości.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSA Aleksandra Urban